

N:o 1.

Ank. till Riksd. Kansli den 6 Febr. 1879, kl. 1 e. m.

*Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af verkställd granskning af
Riksdagens Justitieombudsmans embetsförvaltning.*

För verkställande af den i Riksdagsordningens § 42 mom. 2 föreskrifna granskning hafva båda Kamrarne till Lag-Utskottet hänvisat Justitieombudsmannens vid innevarande riksmöte afgifna embetsberättelse, hvarjemte de diarier, som under tiden från början af sistlidne riksdag till början af den innevarande förts i Justitieombudsmans-expeditionen och på Justitieombudsmannens embetsresa, protokoll öfver af Justitieombudsmannen gjorda besök i hufvudstadens fängelser och i fängelserna å Långholmen, expeditionens registratur för nämnda tid, äfvensom, på särskild requisition, akterna beträffande åtskilliga af Justitieombudsmannen handlagda ärenden blifvit i samma ändamål till Utskottet aflemnade.

Vid den företagna och nu mera afslutade granskningen af dessa handlingar har Utskottet inhemtat, att, då till de under år 1878 hos Justitieombudsmannen anförda klagomål till ett antal af 84 läggas 7, som vid årets början voro under handläggning, antalet under år 1878 handlagda klagomål utgjort 91, af hvilka 38 lemnats utan åtgärd, 5 återkallats, 38 efter vederbörandes hörande fått förfalla, 3 hänvisats till åtal samt 7 vid årets slut såsom fortfarande under handläggning balanserats. Det öfvervakande af den personliga friheten och brottmålslagstiftningens

rigtiga tillämpning, som § 17 i den för Justitieombudsmannen gällande instruktion honom ålägger, har Utskottet funnit af honom fullgjord ej mindre genom personliga besök i fängelser än medelst omsorgsfull granskning af de till honom ingående fånglistor.

I afgifna berättelsen anmärker Justitieombudsmannen, med anledning af den deri innehållna redovisning för de af honom eller efter hans föreskrift till beifrande af fel eller försummelse i embetsutöfning anställda åtal, i hvilka åtminstone *en* domstols utslag under året meddelats, att, om än nämnda åtal denna gång vore ovanligt få och af ringa betydelse, häraf icke, vid jemförelse med antalet klagomål, hvilka både under detta och närmast föregående år varit till antalet större än under de föregående, den slutsats finge dragas, att klagomålen varit flera än de skäligen anledningarne till klagan. Utan tvifvel förefunnos mera befogade anledningar till klagan, än de, som blifvit framburna, och i allmänhet voro de fleste af dem, som kunde ega fog till klagan, vare sig till följd af tålmodighet, människofruktan eller liknöjdhet, obenägne att der anmäla och fullfölja sina klagomål, hvarest verklig upprättelse kunde vinnas och rättelse i missbruket till egen och andras båtнад åstadkommas. Visserligen kunde antagas, säger Justitieombudsmannen, att de sålunda fördragna rättsförmåelser hvarken varit så särdeles stora eller så djupt gripande, men antalet af inkomna klagomål och af de åtal, hvilka de föranledt, borde sålunda, väl icke anses vara utan betydelse, men icke hafva något afgörande inflytande på omdömet om rättstillståndet i landet eller om redbarheten, skickligheten och nitet hos alla våra embets- och tjänstemän i deras olikartade verksamhet.

Såsom den viktigaste företeelsen beträffande *lagskipningens tillstånd i riket* framhåller Justitieombudsmannen den förändring i landtdomrarnes ställning, som inträdt i och med beslutet om pension för desse embetsmän. I ett så mödosamt arbete som landtdomrarnes försletos krafterna fort och brötes helsan, men, såsom det förut varit, hade den trötte och sjuklige domaren måst för sin utkomst hänga fast vid ett embete, som han icke förmådde sköta. Genom tillförordnade domare och det täta ombytet med dem hade göromålens gång rubbats samt ärendenas utredning försvarats och försenats; allt olägenheter, hvilka genom omförmålda pensionering äfvensom genom den pågående delningen af de allt för stora domsagorna till sådana, hvilkas skötande ej öfverstege en mans höfva, borde till stor del försvinna.

Till lagskipningens fortskyndande kunde ock de genom Kongl. förordningen den 17 Maj 1872 införda månadssammanträden, derest de

komme i allmännare bruk, i vidsträcktare mån än hittills bidraga, och erinrar Justitieombudsmannen med afseende härå, hurusom, der domsaga för närvarande består af flera än två tingslag, det ankommer på tingslagens egna invånare att, medelst de särskilda tingslagens förening till ett eller två, bereda sig den otvifvelaktiga förmånen af domstolens tätare sammanträden.

Men ännu kvarstodo andra på lagskipningens gång menligt inverkan omständigheter, hvilka behöfde en förändring. Till dem räknar Justitieombudsmannen ej mindre de *lagens stadganden*, hvilka bestämde ett efter nutidens förhållanden allt för ringa ansvar för tredskande parter, än den *domstolarnes praxis*, på grund af hvilken dels de på domstolen ankommande viten bestämdes till så ringa belopp, att den, som genom vitena skulle förmås till inställelse, funne sin uträkning vid att fortfarande trotsa dem, dels ock domstolarne i öfrigt icke alltid gjorde hvad i deras makt stode för att befordra tvisterna till slut, i det uppskof beviljades, der sådant ej borde tillåtas, parterna ej med nog allvarsamt äfventyr tillhölles att fullgöra hvad för tvistens utredning och afgörande nödigt vore, och icke, när så ske kunde, det kraftigaste medel, lagen anvisat till förekommande af tredska och sakens utdragande på tiden från svarandens sida, nemligen sakens afgörande »efter ty sanning deri utletas kan» eller »på de skäl, käranden företett», anlitades. Behöflig ändring i anmärkta förhållanden kunde emellertid, i hvad lagens bristfälliga stadganden anginge, endast vinnas på lagstiftningens väg. Justitieombudsmannen uttalar härvid såsom sin åsigt, att, om den bearbetning af rättegångsväsendet, hvilken vore närmast i ordningen att blifva föremål för Lagberedningens verksamhet, skulle kunna verkställas så snart, som behofvet af en förbättrad lagstiftning i detta ämne oundgängligen kräfde, det blefve alldeles nödvändigt, att stadgandena rörande sjelfva rättegången och hvad med den samma hade oskiljaktigt sammanhang behandlades särskildt för sig och icke sammanbundes med den så vidt omfattande, omtvistade och svårlösta frågan om domstolarnes omorganisation, hvars lösning torde fordra årtionden, under hvilken tid de brister, som naturligen vidlådde halft annat århundrade gamla stadganden angående rättegångssättet, skulle komma att medföra ständiga olägenheter.

Men långsamheten i lagskipningen kunde ock — oförvållad af lagen och domstolen — på mångfaldigt sätt föranledas af *parterne sjelfve eller deras oskicklige eller samvetslöse sakförare*. Derföre finner Justitieombudsmannen, som erinrar om de åsigter, han, beträffande frågan om sakförare, i sina förra embetsberättelser uttalat, det förhållande, att under

de senaste tio åren tillgången på lagfarne sådana icke obetydligt ökats, kunna räknas såsom en förbättring i lagskipningens tillstånd.

Sedan Justitieombudsmannen trott sig i lagskipningens intresse och till främjande af den så viktiga enheten i lagarnes tillämpning vid de särskilda domstolarne i landet böra till utredande och besvarande upptaga några frågor, om hvilka han, företrädesvis under sina embetsresor, funnit olika meningar bland domrarne rådande, nemligen *dels* huru förfaras skall i vissa fall, då till förnyelse företes inteckningar för jordafsöndringars bestånd; *dels* huru med lagfarten skall förhållas, när en arflåten hemmansdel är så liten, att den icke tål delning, och arfvingarne äro flere; *dels* huruvida, då till domare i och för antecknande i inteckningsprotokollet inkommit bevis öfver förrättad utmätning af fastighet för en mängd fordringsposter till olika personer, utdrag ur inteckningsprotokollet angående detta ärende skall expedieras till alla fordringsgarne eller endast till utmätningsförrättaren; *dels* angående rätta tolkningen af bestämmelsen i 12 § af Kongl. förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875, att inteckning »ej må beviljas», utan att fastighetsegaren, som den medgifvit eller för hvars gäld inteckning sökes, fått lagfart å sitt fång; *dels* ock, huru vida vid sådant särskildt sammanträde, hvarom 7 § i Kongl. förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om häradsting den 17 Maj 1872 talar, förutom de domar, som då afkunnas, annat ärende lagligen får handläggas än sådant, som på urtima ting kan företagas, omnämner Justitieombudsmannen, att han, med stöd af 19 § i den för honom gällande instruktion, hos Kongl. Maj:t gjort underdånig hemställan, att ej mindre i Kongl. förordningen angående expeditionslösen den 30 November 1855 än i Kongl. kungörelsen angående ändring i vissa delar af stadgandena angående expeditionslösen vid underdomstolarne å landet den 18 September 1874 samt Kongl. kungörelsen angående ändring i vissa delar af stadgandena angående expeditionslösen i rikets hofrätter den 22 September 1877 måtte i stället för det tvetydiga uttrycket: »*förmynderskapsbevis*», införas orden: *bevis, huruvida någon innehar förmynderskap eller icke*, derest ej ett kortare uttryck till betecknande af samma sak kunde finnas; äfvensom att uppå hans under den 30 November 1875 aflåtna underdåniga hemställan Kongl. Maj:t, som *dels* genom nådigt bref den 22 November 1877 meddelat föreskrifter om upprättande och utdelande af förteckningar öfver kronofogdars, landsfiskalers och länsmäns post- och telegrafadresser, *dels* ock den 12 Juli 1878 utfärdat nådig förordning angående förändrade föreskrifter om utmätning af krono- och

kommunalutskylder, allmänna afgifter, m. m., funnit godt i nåder förklara, att för domstol, civil eller ecklesiastik embetsmyndighet samt embets- och tjänsteman hinder icke möter att, när i ärende, som till dess befattning hör, inhemtandet af någon upplysning eller, så vidt fråga icke är om indrifning af andra penningemedel än de i § 6 af ofvannämnda nådiga förordning omförmälda, påkallandet af någon handräckningsåtgärd är af nöden, i sådant afseende utan anlåtande af annan myndighets medverkan göra framställning hos den, hvilken enligt lag eller särskild förordning det tillkommer att sådan upplysning anskaffa eller embetsåtgärd vidtaga, hvarefter den upplysning eller underrättelse, som af den emottagna framställningen föranledes, bör, när så lämpligen ske kan, i samma ordning lemnas den, från hvilken framställningen kommit.

Med anledning af de framträdande anspråken på lagstiftningens mellankomst för att gifva lagligt skydd åt och med bestämda stadganden regelbinda det på senare tiden i bruk komna förfarandet att, såsom det heter, *under administration afveckla* gäldbundet bo, likasom med anledning af det omordade behovet af en lag angående så kallade *kommanditbolag*, har Justitieombudsmannen, då sålunda brister i en vigtig gren af lagstiftningen, verkliga eller förmenta, blifvit påpekade, ansett det vara sin skyldighet att åt dessa frågor egna någon uppmärksamhet, hvarför han i embetsberättelsen om dem lemnat en utredning, på grund af hvilken han för sin del förklarar sig finna särskild lagstiftning hvarken i ena eller andra afseendet för närvarande af behovet påkallad, men de i förra hänseendet anmärkta olägenheter lämpligast böra, i fall härtill annars finnes skäl, afhjelpas genom antydda ändringar i konkurslagen.

Justitieombudsmannens embetsresa under året har omfattat delar af Södermanland, Öster- och Vestergötland, Jönköpings och Kronobergs län, Halland och Skåne, derunder han besökt landskanslier och landskontor, domkapitel, stads- och landtdomstolar samt så väl läns-, stads- och häradsräkter, som straffängelserna i Varberg, Landskrona och Malmö; och har den af honom härvid anställda granskning i allmänhet utfallit tillfredsställande samt endast gifvit anledning till få anmärkningar.

Då, så vidt Utskottet vid den skedda granskningen kunnat inhemta, ingen, som påkallat Justitieombudsmannens bistånd och haft giltigt skäl till klagan, lemnats utan hans embetshjelp, och Utskottet, som ej heller i öfrigt har någon anledning till anmärkning mot Justitieombudsmannens förvaltning af det honom anförtrodda vigtiga värf, funnit de af Utskottet granskade handlingar utvisa den sorgfälliga noggrannhet, med hvilken

Justitieombudsmannen tillämpat den för honom gällande instruktion, för-
anlåtes Utskottet att angående Justitieombudsmannens embetsförvaltning
i dess helhet uttala det omdöme,

att Justitieombudsmannen genom nit, oväld och
skicklighet fortfarande motsvarat Riksdagens förtroende.

Stockholm den 6 Februari 1879.

På Utskottets vägnar:

E. THOMASSON.

Herr *Samzelius* har begärt få antecknad, att han vid utlåtandets
justering icke i Utskottet närvarit.